

8. *Komisar P.* The Logic of Slogans / *P. Komisar, J. McClellan* // Language and Concepts in Education [B. O. Smith & R. B. Ennis (Eds.)]. — Chicago : Rand McNally, 1961. — P. 195-215.
9. *Kymlicka W.* Liberalism, Community and Culture / *W. Kymlicka*. — Oxford : Clarendon Press, 1989. — 136 p.
10. *McLeod K. A.* Exploring Citizenship Education: Education for Citizenship / *K. A. McLeod* // Canada and Citizenship Education [K. A. McLeod (Ed.)]. — Toronto : Canadian Education Association, 1989. — P. 5-17.
11. *Marker G.* Social Studies / *G. Marker, H. Mehlinger* // Handbook of Research on Curriculum [P. W. Jackson (Ed.)]. — New York : Macmillan, 1992. — P. 830-851.
12. *Pateman C.* Participation and Democratic Theory / *C. Pateman*. — Cambridge : Cambridge University Press, 1970. — 58 p.
13. *Phillips A.* Democracy and Difference / *A. Phillips*. — University Park : Pennsylvania University Press, 1993. — 72 p.
14. *Pogrebnyak V.* Education of Democratic Citizenship in Canada / *V. Pogrebnyak* // Педагогічні науки : зб. наук. пр. Полтавського нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. — Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2014. — Вип. 61-62. — С. 40-46.
15. *Popkewitz T. P.* Global Education as a Slogan System / *T. P. Popkewitz* // Curriculum Inquiry. — 1980. — No 10. — P. 303-316.
16. *Riesenberg P.* Citizenship in the Western Tradition / *P. Riesenberg*. — Chapel Hill : University of North Carolina Press, 1992. — 52 p.
17. *Tomkins G. S.* The Social Studies in Canada / *G. S. Tomkins* // A Canadian Social Studies [J. Parsons, G. Milburn, & M. van Manen (Eds.)]. — Edmonton : University of Alberta Press, 1983. — P. 12-30.
18. *Woyach R. B.* The Political Perspective: Civic Participation and the Public Good / *R. B. Woyach* // Social Science Perspectives on Citizenship Education [R. E. Gross & T. L. Dynneson (Eds.)]. — New York : Teachers College Press, 1991. — P. 43-65.
19. *Погребняк В.* Методолого-теоретичні засади виховання демократичної громадянськості в Канаді / *В. Погребняк* // Педагогічні науки : зб. наук. пр. Полтавського нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. — Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2013. — Вип. 3 (59). — С. 23-31.

Ольга Кітова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми: Як зазначено в галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти її розвиток нині має бути спрямовано на приведення змісту фундаментальної, психолого-педагогічної, методичної, інформаційної, комунікаційної, практичної та соціально - гуманітарної підготовки педагогічних працівників до вимог інформаційного суспільства та змін, що відбуваються у загальноосвітніх навчальних закладах. При цьому, серед пріоритетних завдань розвитку вищої освіти визначено вдосконалення змісту освіти і організації навчально-виховного процесу з метою розвитку педагогічної майстерності вчителя як системи його педагогічних компетентностей; зміцнення зв'язку педагогічної освіти з фундаментальною і прикладною наукою; модернізацію змісту, форм, методів

та технологій навчання відповідно до вимог інформаційного громадянського полікультурного суспільства тощо.

Отже, сьогодні є потреба у підготовці фахівців, зокрема вчителів трудового навчання (технологій), з високим рівнем професіоналізму, здатних до креативного мислення, готових до педагогічних інновацій і частой зміні профілю фахової підготовки відповідно до профілю підготовки учнів загальноосвітніх шкіл. Саме такі вчителі технології сприятимуть становленню своїх учнів, забезпечать формування їх технологічної компетентності, підвищать рівень викладання трудового навчання в школі.

Аналіз останніх досліджень: Концептуальні засади професійно-педагогічної підготовки вчителів розкрито в роботах О. Абадуліної, В. Андрущенко, І. Беха, О. Глузман, М.Євтуха, О. Пометун, В. Сластьоніна та ін. Проблема підготовки вчителів трудового навчання знайшла висвітлення в роботах таких науковців як Ю. Васильєв, В. Гусєв, В. Кальней, В. Поляков, В. Сидоренко, Д. Тхоржевський. Сьогодні питанням оновлення змісту, форм та засобів підготовки вчителів трудового навчання присвячені дослідження О. Авраменка, О. Коберника, М. Корця, Л. Оршанського, В. Стешенка, В. Титаренко С. Ткачука, О. Торубари, С. Яшанова тощо.

Отже, **метою даної статті** є розкрити сучасні наукові погляди на проблему підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технології).

Викладення основного матеріалу. Питання удосконалення трудової підготовки учнів шкіл і студентів педагогічних ВНЗ, було висвітлено в роботах В. Сидоренка. Так, проблему підготовки майбутнього вчителя трудового навчання науковець вбачав однією з умов удосконалення трудового навчання школярів. При цьому, увагу було звернуто на недоцільність перейменування спеціальностей вчителя трудового навчання на вчителя технологій та необхідність гуманізації його роботи; обґрунтовано шість груп компетентностей сучасного вчителя трудового навчання [7] (соціальні, полікультурні, комунікативні, інформаційні, саморозвитку та самоосвіти, продуктивної творчої діяльності); умовою забезпечення професійної мобільності вчителя трудового навчання – готовності до стрімких змін у змісті навчання – визначено фундаменталізацію його підготовки та інтеграцію знань; особливу увагу приділено професійно-графічній підготовці майбутніх учителів технологій. При цьому, головною причиною неефективності підготовки вчителя технології, науковець визначає відсутність узгодженості її спрямування з шкільними програмами з трудового навчання.

Важливими особистісними та професійними якостями вчителя трудового навчання В. Сидоренко визначав внутрішню технічну культуру, широку технічну ерудицію, технічний світогляд, активність, ініціативність, прагнення до творчості, високу відповідальність тощо [5]. Увагу також було приділено готовності до впровадження у навчально-виховний процес методу проєктів, який ставить перед учителем ряд вимог, а саме, знати не тільки свій предмет, але й бути компетентним у інших галузях; добре знати своїх учнів, їх можливості, інтереси, потреби, бажання; бути творчою Людиною, мати гарні організаційні здібності; бути психологічно грамотним, толерантним, емпатійним [6, с. 5].

Науковець наголошував, що якість підготовки вчителя повинна визначатися не рівнем його інженерної підготовки, а належною готовністю до проведення уроків і до розвитку та виховання учнів, що залежали від

рівня психолого-педагогічної і методичної підготовки у ВНЗ [5]. Поряд з цим, запевняючи, що мета вчителя не лише навчити учнів певним трудовим операціям і прийомам, а й сформувати технічно освічену особистість В. Сидоренко наголошував на доцільності та необхідності вчителя всебічно ознайомлювати учнів з основами сучасного виробництва.

Ідея доцільності готовності вчителя до ознайомлення учнів з сучасним виробництвом знайшла обґрунтування в дослідженнях В. Стешенка, яким висвітлено підходи до побудови системи трудового навчання школярів, що спирається на структуру виробничого процесу на виробничому підприємстві. Відповідно до цього та спираючись на суб'єктно-діяльнісний підхід до змісту професійної підготовки, науковець стверджує, що модель наскрізної фахової професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання має зумовлюватися [8]: типовими задачами та професійними вміннями вчителя трудового навчання відповідно до освітньої галузі «Технології»; складом і структурою узагальненого виробництва; механізмом інтеграції наукових знань; рівнями (етапами) оволодіння професією.

При цьому, система фахових наукових знань має охоплювати знання про типові та найпоширеніші матеріали, технічні засоби (верстати і пристосування), трудові процеси (операції та трудові прийоми), умови діяльності (організації), результати процесу виконання (якість роботи) певних виробничих функцій. Інтеграція цих знань має бути здійснена з урахуванням відповідних процесів виробництва – основного, допоміжного та комплексної підготовки – та етапів (рівнів) професійної підготовки студентів [8]. Обґрунтовано доцільність як вертикальної так і горизонтальної інтеграції професійних дисциплін, яка забезпечить системну орієнтацію студентів у відповідних питаннях та сприятиме формуванню фундаментальних знань.

Особливу увагу приділено необхідності двоступеневої освітньо-професійної підготовки. При цьому доведено, що на першому рівні освітньо-професійної підготовки студенти повинні вивчати природничі та профільні (технічні) фундаментальні дисципліни, що сприятиме становленню та розвитку індивідуальних професійних якостей і сформує аналітико-синтетичні здібності; на другому рівні – методологічні дисципліни, що сформує особливі професійні якості та алгоритмічні й творчі здібності [9].

Проблема та особливості методичної системи підготовки сучасного вчителя технологій до формування в учнів технологічної культури розкрито в наукових працях С. Ткачука. Науковцем доведено, що формування технологічної культури особистості на заняттях з спец предметів, з одного боку, має відбуватися шляхом впливу нових педагогічних технологій навчання, з іншого - здійснюватися за допомогою вибору для вивчення розділів наук, які висвітлюють сучасні технологічні процеси виробництва, причому навчання має відбуватися з урахуванням виявлення, пізнання і закріплення регіональних особливостей різних освітніх галузей.

Крім того вченим виділено три етапи підготовки студентів педвузів:

перший етап – інформаційний (1-4 семестри) – теоретичне оволодіння навчально-виховним процесом у загальному вигляді, формування вміння і прагнення організувати окремі частини цього процесу;

другий етап – операційний (5-8 семестри) – поглиблення й конкретизація навчально-виховного процесу, подальший розвиток прагнень і умінь до його організації в навчанні і позанавчальній виховній роботі (у їх єдності);

третьої етап – практичний (9-10 семестри) – подальше поглиблення навчально-виховного процесу, оволодіння уміннями з організації системи роботи в цілому щодо формування особистості школяра, формування індивідуальності майбутнього вчителя-професіонала на основі зростання його самостійності та творчості [10].

Техніко-технологічну підготовку, спрямовану на набуття технічної грамотності, технологічної умілості і технологічної вихованості, визначено одним із головних напрямів професійного формування майбутніх вчителів технології в роботах О. Авраменко. Науковець запевняє, що саме технічна підготовка майбутніх вчителів технологій забезпечує формування таких особистісних та професійних якостей як внутрішня технічна культура, широка технічна ерудиція, технічний світогляд, активність, ініціативність, самостійність, прагнення до творчості, висока відповідальність. При цьому, науковцем представлено, системний аналіз технічних дисциплін як інтегративної складової формування в учителя технологій фундаментальних технічних знань та широти його підготовки. Доведено, що формування єдиної системи знань про оточуючий світ, яка відображає взаємозв'язок науки, техніки і технології, є неможливим без урахування інтегративних зв'язків. Завдяки інтеграції окреслюються системи зв'язків і взаємин, що носять багатоаспектний характер [1].

На необхідності підготовки майбутніх учителів трудового навчання як людей творчих, винахідливих, з великим спектром форм практичної техніко-технологічної діяльності і творчого потенціалу наголошує М. Корець і одним із засобів досягнення цього вважає запровадження інтегрованого курсу з технічної творчості. Формуванню творчих здібностей майбутніх вчителів, запевняю науковець, сприятимуть такі розділи курсу як основи технічного моделювання та конструювання, практикум з технічної творчості, комп'ютерне проектування і моделювання, винахідництво і патентознавство [4].

На необхідності запровадження інтегрованих курсів при підготовці майбутніх вчителів, що підсилить їх психолого-педагогічну й методичну підготовку, наголошує О. Коберник. Науковець запевняє, що враховуючи оновлення змісту освітньої галузі «Технології» основою якого є проектно-технологічний підхід, має змінюватися зміст діяльності і функції сучасного вчителя трудового навчання, який має здійснювати: підбір різної складності об'єктів проектування, консультування, допомогу в підборі проектів; спостереження за ходом роботи учнів; надання допомоги окремими учням і стимулювання їхньої навчально-трудової діяльності; підтримка робочої обстановки у класі; нормування праці школярів; аналіз і узагальнення роботи окремих учнів; оцінювання проектно-технологічної діяльності на кожному етапі тощо [2]. Саме така організація діяльності учнів, запевняє науковець, дозволить інтегрувати види діяльності, пов'язані з появою творчого задуму до реалізації його в готовому продукті.

Вихованню та становленню технологічної освіченості учнів, запевняє О. Коберник, може сприяти методично компетентнісний учитель, становлення якого має відбуватися впродовж всього навчання в ВНЗ та завершуватися

формуванням теоретичної, технологічної, трансформаційної та творчої компетенції [3].

Важливе місце в модернізації підготовки майбутніх учителів технології, звертає увагу О. Коберник, мають займати нові досягнення методичної науки з питань вивчення художніх ремесел та декоративно-ужиткових мистецтв у школі. Робота з цього напрямку у ВНЗ, наголошує науковець [2], має бути дослідницькою – пов'язаною з відродженням традиційних технологій, ремесел, промислів та дидактичною – спрямованою на вивчення методики навчання та її впровадження в навчальний процес ВНЗ.

Питанням методики підготовки майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності та формування в них естетичної культури присвячені праці Л. Оршанського і В. Титаренко.

Враховуючи рівень соціально-економічного розвитку суспільства та місце, яке в ньому посіли інформаційні технології, питанням інформатичної підготовки та рівня інформаційної культура майбутніх учителів трудового навчання, проблемам формування у них готовності до використання інформаційних технологій присвячені докторські дослідження С. Яшанова та О. Торубари.

Загальні висновки. Таким чином, нині основні сучасні наукові погляди на проблему підготовки майбутніх учителів трудового навчання (технології) пов'язані з розробкою її змісту в умовах двоступеневої освіти; висвітленням місця та ролі технічної підготовки як інтегративної складової спрямованої на формування технологічної вихованості та технічної грамотності вчителя; формуванням готовності майбутніх вчителів використовувати інформаційні технології тощо. Поряд з цим, увагу науковців звернуто на те, що при підготовці майбутніх вчителів мають враховуватися вимоги освітньої галузі «Технології», запроваджуватися інтегровані курси, що сприятимуть формуванню обґрунтованих якостей і компетентностей сучасного вчителя трудового навчання (технологій).

Список використаної літератури

1. *Авраменко О.* Особливості техніко-технологічної підготовки майбутніх вчителів технологічної освіти / О. Авраменко // Педагогічні науки. – 2013. - №110. – С. 5-11. Режим доступу : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/9011/1/AVRAMENKO.pdf>
2. *Коберник О.* Модернізація підготовки майбутніх учителів трудового навчання / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 4. – С. 28-30.
3. *Коберник О.* Формування методичної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – № 3. – С. 37-40.
4. *Корець М.* Інтегрований курс з технічної творчості у професійній підготовці майбутніх учителів / М. Корець // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 4. – С. 28-30.
5. *Сидоренко В. К.* Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в світлі реформування освіти в Україні / В. К. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 2. – С. 41-44.
6. *Сидоренко В.* Сутнісні характеристики професійної компетентності / В. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. – № 5. – С. 3-7.
7. *Сидоренко В. К.* Проектний підхід і вимоги до вчителя / В. К. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2011. – № 9. – С. 2-5.

8. *Стешенко В.* Визначення системи інтегрованих курсів фахової підготовки майбутнього вчителя трудового навчання / В. Стешенко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – № 4. – С. 52-55.

9. *Стешенко В.* Теоретичні підстави модернізації освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання / В. Стешенко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – № 5. – С. 32-35.

10. *Ткачук С.* Система підготовки вчителя технологій у вищих педагогічних навчальних закладах до формування в учнів технологічної культури / С. Ткачук. Режим доступу: <http://te.zavantag.com/docs/25531/index-54569.html>

Тетяна Фазан

ПІДГОТОВКА ЖІНКИ ДО ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ПРИ ПРАВОСЛАВНИХ МОНАСТИРЯХ ХІХ СТ.

Актуальність. Основною метою виховання в нашому суспільстві є гармонійно розвинена й суспільно активна особистість. Вона повинна володіти науковим світоглядом, високоморальним потенціалом, бажати і вміти працювати, бути багатою духовно і добре сформованою фізично. Іншими словами, бути наближеною до досконалості. У різних народів ідеали досконалості дуже схожі, вони поєднують в собі якості, які характеризують всебічно і гармонійно розвинену людину: розум, красу, високі моральні чесноти, фізичну силу, витривалість тощо. Тобто, всебічно розвинена людина – це та, в якій добре розвинені всі її сторони. Формування такого виховного ідеалу відбувалося під впливом багатьох факторів, які були актуальними в тій чи іншій місцевості. Саме вони зумовлювали виховні ідеали. Український ідеал у вихованні має джерелом християнство та його культу.

Мета дослідження полягає у проведенні історико-педагогічного аналізу духовно-морального виховання дітей при Православних монастирях України ХІХ ст.

Основний зміст. Християнство, яке прийшло на зміну греко-римській культурі в Європі, не відкинуло її педагогіку, а використавши, переробило в дусі євангельської науки [2, с. 23]. Воно внесло значні зміни в розуміння ідеалу людини, створеної на Образ і Подобу Бога. Педагогіка, беручи до уваги Царство Боже, як мету життя християнина, отримала сотеріологічний характер [5, с. 13]. В перші століття християнська педагогіка відійшла не тільки від грецького розуміння, а й взагалі від виховного ідеалу гармонійно розвиненої особистості. Це можна пояснити жорстокими переслідуваннями християн. На ґрунті цього розвивався строгий аскетизм, а відтак і педагогічні ідеї, в яких витіснилась фізична сторона розвитку людини. Ситуація не зазнала суттєвих змін і тоді, коли воно стало домінуючою релігією. В цей час утворюються два різні виховні ідеали: лицаря, основною чеснотою якого була мужність, і монаха, який прагнув бути високо освіченим [5, с. 15]. Але по суті в християнстві завжди прагнули до ідеалу гармонійно розвиненої особистості на християнській